

กลุ่มภารกิจจดหมายเหตุและสารนิเทศท้องถิ่น

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้ NORTH CLIPPING 2558/00138

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
ไทยนิวส์	-7 เม.ย. 2557	44	15892	5

มรดกกล้วยา

น้ำ (3)

มอม

มอม หรือ สิงห์มอม เป็นสัตว์หิมพานต์ รูปร่างลักษณะคล้ายแมว ลูกเสือหรือสิงโต ขาวล้านนาเชื่อว่ามอมเป็นสัตว์พาหนะของป้าขุนเทวบุตร แต่ละชุมชนหรือหมู่บ้าน มักมีการแกะสลักรูปมอมด้วยไม้เนื้อแข็ง เก็บรักษาไว้บริเวณฐานชุกชีที่ประดิษฐานพระประธานของวัด ปีใดเกิดฝนแล้ง ชาวล้านนาจะประกอบพิธี “แห่มอมขอฝน” โดยนำรูปมอมใส่เสลี่ยงจัดขบวนแห่ไปตามถนนในชุมชน ขณะที่เคลื่อนขบวนไปจะมีการสาดน้ำตัวมอมให้เปียกชุ่มตลอดทาง ขณะเดียวกันก็มีการสาดน้ำซึ่งกัน

และกันน้ำด้วย การนำมอมมาแห่ในลักษณะนี้ก็ด้วยเชื่อว่า มอมเป็นสัตว์ที่เผ่าคอยรับใช้หรือเป็นพาหนะของป้าขุนเทวบุตรเทพแห่งสายฝน น่าจะสามารถนำความชุ่มชื้นของมนุษย์ โดยเฉพาะเรื่องฝนแล้งและขอให้เทพแห่งสายฝนช่วยดลบันดาลให้ฝนตกลงมา

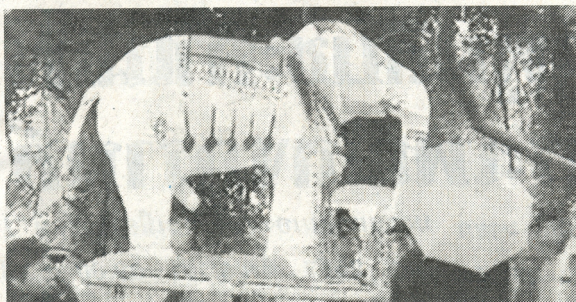

กลุ่มภารกิจจดหมายเหตุและสารนิเทศท้องถิ่น

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้ NORTH CLIPPING 2558/00138

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
ไทยนิวส์	- 7 MAR. 2557	44	15892	5

ในบางท้องถิ่น หากเกิดกรณีฝนแล้ง นอกจากจะนำมอมมาแห่แล้ว ยังพบว่ามี การแห่รูปจำลองช้างเผือกมาจัดขบวนแห่ แต่จะมีข้อแตกต่างกันในรายละเอียด กล่าวคือ

การแห่รูปมอมเป็นการแห่ใน ชุมชนวงแคบหรือเป็นเรื่อง เฉพาะหมู่บ้าน ลักษณะของ ขบวนจะมีบรรยากาศที่ค่อนข้างสนุกสนาน ส่วนการแห่ช้างเผือกเป็นเรื่องของมวลชนแนว

กว้าง เช่น กลุ่มชนที่อาศัยน้ำในลำน้ำหรือสายน้ำเดียวกัน ซึ่งจะแห่ขบวนตั้งแต่ปลายน้ำ ถึงต้นน้ำ บรรยากาศของขบวนแห่มักเต็มไปด้วยความเคารพศรัทธาตามความหมายของ ประเพณีของกลุ่มชนนั้น ๆ ซึ่งบางกลุ่มชนถือเป็นการแห่ช้างเผือกไปถวายผี “เจ้าพ่อ” ที่ ดูแลต้นน้ำ บางกลุ่มบางท้องถิ่น แห่ในความหมายที่ได้รับรอมมาจากช้างเผือกมงคล “ปัจจัย นาเคนทร์” ของพระเวสสันดร ที่ชาวเมืองกลิงคราชภูร้ส่งตัวแทนไปขอ เพื่อให้ฝนตกต้อง ตามฤดูกาล

คัมภีร์พญาปลาช่อน

ในพิธีกรรมขอฝนตามความเชื่อของชาวล้านนา สิ่งที่ยึดปฏิบัติ คือ สวดพระ ปริตร คาถาขอฝนและคาถาหาเมฆ ตามด้วยการแสดงพระธรรมเทศนา เรื่อง “พญาปลา ช่อน” หรือชื่อเต็มคือ “มัจฉาพญาปลาช่อน” ซึ่งเป็นหัวใจของงาน

พระธรรมเทศนาดังกล่าวเป็นคัมภีร์ประเภทชาดก ซึ่งเมธีจารย์ผู้ก่เรื่องไว้ดังนี้ ในครั้งเมื่อพระพุทธองค์ทรงเสวยพระชาติเป็นราชาปลาช่อนได้ปกครองบริวาร

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
ไทยนิวส์	- 7 เม.ย. 2557	44	15892	5

“แม้คนจะเกิดมาในฐานะที่บริโภคสัตว์ด้วยกันก็จริงอยู่ แต่ตนก็มีเคยเบียดเบียนสัตว์ใด ด้วยสัจจะดังกล่าวขอให้ฝนตกลงมาเพื่อสงเคราะห์สัตว์ที่กำลังเดือดร้อนด้วยเถิด”

ด้วยอานุภาพแห่งสัจจาธิฐาน ทำให้ฝนโปรยทั่วทุกภูมิภาคของพระอินทร์วสัน และแจ้งกระดังงา เมื่อพระอินทร์ทราบเหตุก็บัญชาให้เทพบุตรชื่อ วลาหกเทพบุตร ลงมาบันดาลให้ฝนตก โดยห่มคลุมกายด้วยผ้าสีเขียวเหมือนเมฆ ขับเพลงอันมีชื่อ “เมฆคิตะ” ผืนฟ้าเฉพาะทิศตะวันตก พลันเหล่านวลเมฆก็แตกเป็นเสียง เกิดเสียงกึกก้องทั่วจักรวาล เกิดเป็นฝนท่าใหญ่เมืองนองทั่วท้องปฐพี

จากเนื้อหาของเรื่อง จึงนิยมนำคัมภีร์นี้มาอ่านแสดงเป็นพระธรรมเทศนาประกอบพิธี ซึ่งพิธีจะประกอบด้วยกิจกรรมโดยสังเขป คือ หาสถานที่ที่เหมาะสม เช่น บริเวณต้นน้ำ ลำธารใหญ่ หรือแม่น้ำที่อยู่ทิศตะวันออกหรือทิศเหนือของหมู่บ้าน ขุดสระจำลองขึ้น โดยให้กลางสระเป็นเกาะสำหรับประกอบพิธี

รอบ ๆ สระมีการจัดราชวัตรประดับธงทิว พร้อมต้นกล้วย อ้อย ข่า ตรีไคร้ ใบขิง กล้วยไม้ และไม้น้ำนองมาแกะเป็นรูปสัตว์ปีก คือ กา นกกระยาง เหยี่ยว และแร้ง เกาะจัดตามกิ่งไม้โดยให้กาอยู่ทิศตะวันออก นกกระยางอยู่ทิศใต้ เหยี่ยวเกาะทิศตะวันตกและแร้งจับกิ่งไม้ทิศเหนือ จัดหาปลาช่อนตัวใหญ่ไว้สองตัว พร้อมสัตว์น้ำนานา อาทิ กุ้ง ปู หอย ไข่จำนวนหนึ่ง

เมื่อถึงวันงาน พระสงฆ์จะเจริญพุทธมนต์บนเกาะกลางสระ จากนั้นพระเถระรูปใดรูปหนึ่ง อ่านคัมภีร์พญาปลาช่อน พระสงฆ์ประพรมน้ำมนต์แล้วปล่อยปลาช่อนและสัตว์น้ำลงในสระที่เตรียมไว้ท่ามกลางเสียงฆ้องเสียงกลองลั่นประโคมไปทั่วอาณาบริเวณ

คัมภีร์พญาปลาช่อน เป็นคัมภีร์โบราณ จารด้วยอักษรธรรมล้านนาปกติเก็บรักษาไว้ในหีบพระธรรม ปีใดเมื่อจะประกอบพิธีของฝน คัมภีร์ดังกล่าวจะถูกนำมาอ่านแสดงเป็นพระธรรมเทศนาในพิธีเสมอมา.

สนั่น ธรรมธิ

สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

(ภาพประกอบจากเว็บ <http://news.springnewstv.tv/15203> ชาวลำปาง

ทำพิธีแห่นางช้างเผือกขอฝน)